

מתניהו אנגלמן

מבקר המדינה ונציב תלונות הציבור

ו' בטבת התשפ"ה

6 בינואר 2025

לכבוד

רא"ל הרצי הלוי

ראש המטה הכללי

צה"ל

מכובדי,

הנדון: שיבוש עבודת ביקורת המדינה בצה"ל - דוחות ביקורת בנושא מלחמת חרבות ברזל

1. בחלוף למעלה מ-15 חודשים מפתיחת מלחמת "חרבות ברזל" ועם תחילת פעילות ביקורת המדינה בצה"ל בנושאים השונים עליהם סוכם בהודעה המשותפת והמוסכמת שהוגשה לבג"ץ מיום 21.11.24, ואשר קיבלה תוקף של החלטה, צוותי ביקורת ממשרדי נתקלו בהתנהלות ובפרקטיקות - המיושמות על ידי נציגי המינהלת שהקים צה"ל בלשכת סגן הרמטכ"ל כדי לרכז ולשלוט על כל הקשר מול משרד מבקר המדינה - המנוגדות למקובל מזה עשרות שנים בביקורות המדינה הנערכות בצה"ל ובגופים מבוקרים אחרים, וזאת באופן הפוגע בצורה חמורה בהליכי הביקורת.

לצד האמור - נציין גם כי ישנן מטלות ביקורת בהם מתקבלים חומרים בלוחות הזמנים הנדרשים.

להלן פרטי ההתנהלות הפוגעת ומשבשת את הליכי הביקורת:

- א. נציג המינהלת בלשכת סגן הרמטכ"ל נוכח בכל הפגישות עם בעלי תפקידים בצה"ל ומתלווה אליהן. ככל שנושא הפגישה רגיש יותר או שבעל התפקיד עמו נפגש צוות הביקורת הוא בכיר יותר, כך עולה, בהתאם, בכירותו של נציג המינהלת שמשתתף בפגישה. זאת ועוד, בחלק מן הפגישות הנציג אף מתעז את הנאמר בהן באופן ידני.
- ב. המינהלת בלשכת סגן הרמטכ"ל החליטה על דעת עצמה וללא כל תאום מוקדם למול נציגי הביקורת ואף מבלי ליידע אותם להקליט את כל הפגישות שעורכים הצוותים עם בעלי תפקידים בצה"ל. חמור מכך, פרקטיקה זו יושמה על ידכם לראשונה מבלי להודיע למשתתפי הפגישה מטעם משרד מבקר המדינה על הקלטת הפגישה, ולולא שימת לב של נציגנו בתום המפגש למכשיר ההקלטה אפשר כי לא היינו יודעים על כך כלל.

מתניהו אנגלמן

מבקר המדינה ונציב תלונות הציבור

- ג. חרף הסתייגות נציגי משרדי מהקלטת הפגישות, נמשכו ההקלטות ביתר המפגשים תוך סירוב להעביר את ההקלטות של המפגשים לנציגי משרדי.
 - ד. אחד מקציני צה"ל שזומנו לפגישות עם נציגי משרדי מסר כי הוא הוחתם על מסמך שו"ס, אשר על פי הבנתו הגביל אותו במסירת מידע לצוותי הביקורת.
 - ה. קצין נוסף ציין כי עבר תדריכי הכנה טרם הגעתו לפגישה עם נציגי משרד מבקר המדינה.
2. אדגיש כי כל ניסיון לתלות את הפרקטיקות האמורות ב"צרכים פנימיים של צה"ל" וברצון להבטיח מימוש תקין של המתווה אינו מקובל עליי שכן מכלול הפעולות האמורות מוביל בסופו של דבר לפגיעה ישירה וממשית ביכולת של צוותי הביקורת לבצע את מלאכתם המקצועית ולגבש דוחות ביקורת מהימנים ותקפים. כך למשל, יכולה הייתה לבחור לשכת הרמטכ"ל בחלופה של הוצאת מכתב לכלל בעלי התפקידים שעמם נפגש משרד מבקר המדינה הכולל הבהרות ודגשים למימוש המתווה.
3. לעניין הקלטת פגישות, למעלה מן הצורך אבהיר כי תוצרי הקלטה של פגישות ביקורת הם בגדר 'ממצאי ביקורת'. משכך, מרגע קיומה של הקלטה, והגם שנעשתה בניגוד למקובל כאמור לעיל, חלה עליה הוראת סעיף 28(א)(3) לחוק מבקר המדינה, תשי"ח-1958 [נוסח משולב] (להלן - חוק מבקר המדינה), לפיה "המפרסם ללא נטילת רשות מטעם המבקר ממצאי בקורת של המבקר" עובר לכאורה עבירה. על כן, יודגש כי לא ניתן לעשות בהקלטות שימוש כלשהו לצרכי צה"ל, לצד תהליכים שמקיים הצבא, ללא אישור מפורש של מבקר המדינה.
4. אופן התנהלות צה"ל כמפורט בסעיף 1 למכתבי משגר "מסר של הרתעה והפחדה" במשתמע כלפי דרגי שטח וקצינים הכפופים לפיקוד העליון, ועלול להוביל לחשש משיתוף פעולה מלא עם ביקורת המדינה ולסיכול חשיפת האמת בפני מבקר המדינה וכפועל יוצא לפגיעה חמורה ביותר בהליכי ביקורת המדינה.
- כך למשל, חסמים מעין אלה עולים באופן בולט בביקורת על רישוי המסיבה ברעים ואבטחתה. במסיבות בטבע שנערכו ב-7.10 נרצחו 410 איש, מתוכם רבים נחטפו ונאנסו וכן נפגעו משתתפים רבים נוספים - ומשכך החשיבות בקיומה של ביקורת מעמיקה ומקיפה גם בצה"ל חיונית כדי להשלים את הביקורת ללא דיחוי נוסף, להפיק לקחים ולתת תשובות למשפחות הנרצחים, הנחטפים והנפגעים ולאזרחי ישראל.
- לא יעלה על הדעת כי בכל המפגשים בביקורת זו - עם קצינים וגורמים צבאיים, הכפופים מטבע הדברים לפיקוד העליון, ינכחו נציגי המינהלת אשר יתמללו ויקליטו כל מילה הנאמרת על ידי מאן דהוא, וכי במקום לקבל את כלל המסמכים המתבקשים באופן מייד, המסמכים המבוקשים נבחנים ע"י גורמי הפיקוד העליון ומעוכבים עד להעברתם לצוותי הביקורת. כמו כן - במסגרת הביקורת הזו ציין אחד הקצינים כי הוחתם על מסמכים מגבילים וקצין אחר ציין שעבר תדריכים פנימיים רבים לפני המפגש.

מתניהו אנגלמן

מבקר המדינה ונציב תלונות הציבור

5. זאת ועוד, פער יסודי ומשמעותי שמשליך באופן ישיר על היכולת של צוותי הביקורת לבצע את עבודת הביקורת נוגע לתחום המצאת המסמכים. בעניין זה ולצורך ההמחשה אתייחס למקרים נוספים בהם טרם הומצאו מסמכים לביקורת:

א. במהלך הפגישות דרשו נציגי משרדי מסמכים מסוימים שנדרשים לצורך עריכת הביקורת. ישנם מקרים בהם אנו למדים כי מסמכים אלו כבר רוכזו והועברו על ידי בעלי התפקידים שעיימם אנו נפגשים לגורמים במטה הכללי. חרף זאת מסמכים אלו אינם מומצאים באופן מיידי לצוותי הביקורת ממשרדי, כנדרש.

ב. כידוע המתווה שסוכם מתייחס גם להמצאת מסמכי מקור מהתחקירים שמקיים צה"ל. אשר למסמכי המקור של תחקירי האירועים שערך צה"ל עד כה - בנושא מסיבת הנובה כמו גם בנושאים אחרים, לרבות אלו שהוצגו לשר הביטחון - הם טרם הועברו לביקורת המדינה ואף לא התקיים דיון לצורך קידום המהלך.

ג. בביקורת על ההסברה הממשלתית במערכה על דעת הקהל הבין-לאומית - לאחר שהתקיימה ישיבת פתיחת ביקורת עם דובר צה"ל וצוותו, ביקש צוות הביקורת לקבל לידיו מסמכים שכבר הוכנו ואף נמסר לצוות שהמסמכים יועברו למחרת הפגישה - עם זאת, בפועל הועברו המסמכים רק בחלוף כשלושה שבועות וגם זאת באופן חלקי. יצוין כי משהתעכבה מסירת המסמכים, פנה צוות הביקורת בבירור סיבת העיכוב ונמסר לו כי המסמכים הועברו לעיון ראש אמ"ץ לפני העברתם למבקר המדינה, דבר שעיכב את מסירתם.

6. אני רואה בחומרה פעולות אלו אשר יש בהן כדי לפגוע בהליך הביקורת התקין שבמסגרתו על בעלי התפקידים למסור מידע מלא כמתחייב מהחוק וללא חשש מהשלכות פעולתם, ועל הגוף המבוקר להעביר מסמכים הנדרשים לביקורת המדינה באופן מיידי וללא עיכובים.

7. למעלה מן הנדרש אוסיף ואבהיר כי בהתאם להוראת סעיף 30 לחוק מבקר המדינה, דוחות ביקורת לא ישמשו ראיה בהליך משפטי או משמעותי, כאשר מטרת הוראה, כאמור בדברי ההסבר להצעת החוק, לאפשר למבקר המדינה לאסוף מידע באופן חופשי ולנותן המידע - למסרו באופן חופשי ללא חשש שהדבר ישמש ראיה משפטית.

8. למען הסדר הטוב אציין כי טרם החלטתי לשגר מכתב זה אליך, התקיים לפני כ-10 ימים, שיח מקדים של מנהל החטיבה לביקורת מערכת הביטחון במשרדי עם סגן הרמטכ"ל ונציגי לשכתך, וזאת בניסיון להסדיר את ההתנהלות האמורה אך שיח זה לא הביא לשינוי הנדרש.

9. נוכח האמור לעיל, ברצוני להבהיר כי מעתה, בכוונתי לעמוד על כך שהליכי הביקורת בצה"ל יתנהלו בהתאם למתכונת הביקורת שנהוגה מזה עשרות שנים, תוך שיתוף פעולה מלא עם הביקורת (כפי שאף צוין מפורשות בהחלטת בית המשפט העליון מה-21.11.24), כל זאת על מנת למנוע פגיעה ביכולתי לבצע ביקורות מקצועיות ומבוססות. אשר על כן:

מתניהו אנגלמן

מבקר המדינה ונציב תלונות הציבור

- א. לא תהיה כל נוכחות של נציגי לשכת הרמטכ"ל/סגן הרמטכ"ל בפגישות עם בעלי תפקידים בצה"ל.
- ב. תיעוד המפגשים יעשה ע"י צוותי מבקר המדינה ויישמר במשרד מבקר המדינה כמקובל.
- ג. הקלטות שבוצעו עד כה ע"י נציגי המינהלת יועברו לצוותי הביקורת באופן מיידי.
- ד. נציגי צה"ל יקפידו שלא לעשות כל שימוש (פנימי או חיצוני) בהקלטות שכבר נעשו ללא קבלת אישור מפורש של מבקר המדינה, וזאת בשים לב להוראת סעיף 28(א)(3) לחוק מבקר המדינה.
- ה. מסמכים שיתבקשו יועברו לידי ביקורת המדינה ללא כל דיחוי, ללא כל פעולת מיון או כל התערבות אחרת של דרג ממונה, בהתאם למצוות סעיף 3 לחוק יסוד: מבקר המדינה.
10. ככל שלא יוסרו החסמים האמורים עד ליום 15.1.2025, אאלץ לעשות שימוש בסמכויות החקירה המוקנות לי בסעיף 26 לחוק מבקר המדינה, ובכללן, סמכויות של זימון עדים למשרד מבקר המדינה לצורך הצגת מסמכים ומתן עדות, וזאת על מנת להבטיח כי הליכי הביקורת יוכלו להתקיים באופן הדרוש ולמימוש תכלית חוק יסוד: מבקר המדינה וחוק מבקר המדינה.
11. נדרש כי צה"ל ישתף פעולה, בהתאם למתווה שהוסכם, באופן המאפשר המשך לחימה למען אזרחי ישראל ולהגנה על מדינתנו מפני כלל אויבינו, לצד קיום הליכי ביקורת המדינה היורדים לשורש האמת.
12. מבקש כי תנחה את כלל הגורמים הרלוונטיים לפעול בהתאם לאמור.

בכבוד רב,

מתניהו אנגלמן

מבקר המדינה ונציב תלונות הציבור

העתק: ח"כ ישראל כ"ץ- שר הביטחון